

УДК 351.74

Л.С. КАЦАЛАП, Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Ключові слова: профорієнтація, підготовка кадрів, вибір професії, система професійної орієнтації, професійна інформація, професійний відбір, консультація, адаптація

Органи внутрішніх справ України займають чільне місце в системі виконавчої влади, що пов'язано з виконанням ними правоохоронної функції в державі. Важливу роль у здійсненні органами внутрішніх справ своєї діяльності відіграє саме кадрове забезпечення підрозділів сумлінними та професійними працівниками.

З цього приводу О.М. Ключев досить важливо зазначає, що на даному етапі загальновизнаним фактом є те, що сучасна система підготовки кадрів не завжди в повній мірі відповідає потребам практичних підрозділів. А рівень підготовки фахівців не відповідає вимогам сьогодення. Також причинами цих проблем є неякісний добір кандидатів на навчання, низькооплачувана праця молодих фахівців, неналежний соціально-правовий захист працівників, певні недоліки у навчальному та виховному процесах та ін. [1, с.67]. Та з упевненістю можна стверджувати, що цей перелік є не повним, до нього може бути віднесена й недосконала система профорієнтаційної роботи в ОВС.

Профорієнтаційна робота має велике значення [2, с.74]. М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка та О.Н. Ярмиш надають поняття професійної орієнтації як науково обґрунтованої системи форм, методів та засобів впливу на осіб, що навчаються та влаштовуються на роботу, яка сприяє своєчасному їх залученню до суспільного виробництва, раціональ-

ному розташуванню, ефективному використанню та закріпленню за місцем праці на основі об'єктивної оцінки та врахування схильностей, здібностей та інших індивідуальних якостей людини [3, с.269]. Звідси, метою статті є дослідження особливостей профорієнтаційної роботи в органах внутрішніх справ України. Її новизна полягає у висвітленні найбільш важливих питань означеної профорієнтаційної діяльності.

Система професійної орієнтації включає в себе певну кількість елементів та форм діяльності. Згідно з концепцією державної системи професійної орієнтації населення, профорієнтаційна робота має чотири основних напрямки: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір та професійна адаптація [4]. Кожен з цих напрямів діяльності має конкретну мету. Професійна інформація – це роз'яснення особі поняття та значення трудової діяльності взагалі, ознайомлення з розмаїттям професій та аспектами їх вибору також надання даних про потреби і динаміку ринку праці. Професійна консультація – це кваліфіковані рекомендації компетентних осіб в період обрання професії, з урахуванням різноманітних характеристик та врахуванням життєвих ситуацій. Професійний відбір – виявлення здатності людини до певної професійної діяльності. І нарешті, професійна адаптація – це процес пристосування до певного виду професійної діяльності, а також оволодіння спеціальними вміннями та навичками.

Окремо виділяють ще такі напрями, як професійне виховання, тобто комплекс заходів, що спрямований на формування професійних інтересів особистості, і професійна діагностика – важливий елемент профорієнтаційної роботи, який включає в себе вивчення якостей, здібностей та інтересів особистості, що в подальшому впливає на вибір нею професії та освоєння певного виду діяльності.

Вибір професії – це дуже важливий крок для кожної людини, від якого залежить її подальше життя. А через випадковість вибору професії, як людина, так і суспільство в ці-

лому, як правило, зазнають значних збитків. Тому надзвичайно важливим завданням держави є формування налагодженої системи професійної орієнтації населення. Зокрема, це безпосередньо стосується і ОВС, тому що проблема якісного професійного відбору персоналу до правоохоронних органів потребує великої уваги [5, с.158].

Треба враховувати те, що професія правоохоронця має багато специфічних особливостей, у зв'язку з чим і система відбору кадрів, і система професійної орієнтації до органів внутрішніх справ, взагалі, повинна мати притаманні лише їй риси.

Розглядаючи питання якості профорієнтаційної роботи в правоохоронних органах, в першу чергу, потрібно з'ясувати сутність і зміст самого поняття системи професійної орієнтації до служби в ОВС. З цього приводу доречно було би звернутися до Методичних рекомендацій про порядок організації єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України. Там зазначено, що система професійної орієнтації молоді до служби в ОВС України – це комплексна науково обґрунтована система форм, методів та способів впливу на особу з метою формування професійного самовизначення на основі її професійно-важливих особистісних характеристик та нагальних потреб кадрового забезпечення органів і підрозділів внутрішніх справ у фахівця за основними видами професійної діяльності [6].

Профорієнтаційною роботою в ОВС займаються Головні управління та управління Міністерства внутрішніх справ України в областях, Автономній республіці Крим, містах Києві та Севастополі, на транспорті, відомчі вищі навчальні заклади та інші підрозділи [2, с.75]. Тобто, профорієнтація є невід'ємною частиною діяльності всіх органів та підрозділів внутрішніх справ.

Повертаючись до питання особливостей профорієнтаційної роботи в ОВС, насамперед зазначимо, що на відміну від інших професій, правоохоронна діяльність характери-

зується великою кількістю вимог до майбутніх працівників. О.В. Червякова дає досить вичерпну кваліфікацію вимог до кандидатів на службу в органах внутрішніх справ. По-перше, це вимоги, що ставить перед представниками правоохоронних органів суспільство. На даний час відношення суспільства до міліції та правоохоронних органів взагалі потребує негайного вирішення удосконалення, оскільки зростають вимоги суспільства, а авторитет ОВС залишається не на належному рівні. На другому місці вимоги, що висуває система Міністерства внутрішніх справ України - особисті якості майбутнього правоохоронця: мужність, чесність, непідкупність. По-третє, це професійні вимоги, зокрема, високі волеві якості та інтелектуальний рівень. І останній критерій класифікації - це вимоги за спеціальністю – відповідні знання, вміння та навички [7, с.39].

З цього видно, що професія правоохоронця є досить складною, і багато в ній залежить від індивідуальних якостей особистості. Це ще раз підкреслює важливість якісного і системного проведення профорієнтаційної роботи в органах внутрішніх справ.

Звертаючись знову до нормативно-правових актів, бачимо, що система профорієнтації в ОВС є складовою частиною державної системи профорієнтації, яка впливає на ефективність правоохоронної діяльності та стан ринку праці у державі. Ґрунтується ж вона на сучасних досягненнях психології, соціальних технологій, використанні можливостей засобів масової інформації.

Головним завданням системи профорієнтації в ОВС є сприяння підвищенню ефективності правоохоронної діяльності через поліпшення якості кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України у співробітництві з населенням шляхом надання консультативної допомоги громадянам в отриманні інформації про специфіку несення служби працівниками міліції та вимоги, що висуваються до кандидатів на службу в ОВС України та навчання у вищих навчальних закладах МВС України [6].

Система профорієнтації в ОВС включає в себе все ті ж чотири основних елементи, кожен з яких є важливим і необхідним для формування професійної свідомості майбутнього правоохоронця. Завдяки налагодженому процесу професійного інформування населення забезпечується його обізнаність у специфіці діяльності правоохоронних органів, що є початковим, найважливішим етапом знайомства з професією в системі профорієнтаційної діяльності ОВС. Отримана інформація має викликати інтерес до правоохоронної діяльності та бажання обрати одну з спеціальностей системи МВС України.

Наступним є професійне консультування, яке спрямовано на надання інформаційної допомоги особі, що прагне обрати одну з міліцейських спеціальностей чи професій. На цьому етапі компетентні фахівці повинні надати всі об'єктивні рекомендації щодо можливостей оволодіння особою тією чи іншою професією або спеціальністю щодо роботи в системі МВС України.

Наступний елемент системи професійної орієнтації – професійний відбір – є дуже складним та відповідальним процесом, оскільки враховуючи вимоги до працівників правоохоронних органів, можна з впевненістю пов'язувати процес відбору майбутніх працівників системи МВС України з багата етапністю за численними критеріями. Важливість процесу відбору полягає в прийнятті остаточного рішення про доцільність використання кандидата на службі в ОВС. Це рішення ґрунтується на нормативно-правових актах МВС України та урахуванні ділових, моральних, фізичних та психологічних якостей кандидата.

Щодо професійної адаптації як процесу пристосування до певних обставин та умов праці, то її мета – це сприяння входженню особи у службову діяльність. На цьому етапі відбувається перевірка правильності професійного вибору, тим більш, що статистика звільнення працівників органів внутрішніх справ за стажом служби до трьох років є значною [5, с.158]. Саме тому система про-

фесійної орієнтації населення до служби в ОВС потребує суттєвого вдосконалення, зокрема, розробки нових нормативних документів і запровадження нових методів роботи з населенням.

Програма реалізації єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України, розроблена Департаментом роботи з персоналом МВС України (нині – Департамент кадрового забезпечення) у 2007 році, містить 24 пункти, які закріплюють основні напрями діяльності органів і підрозділів Міністерства внутрішніх справ щодо популяризації та висвітлення роботи в правоохоронних органах. Метою цієї програми є формування у людей позитивного уявлення про професії та спеціальності системи МВС України, налагодження партнерських зв'язків з населенням та залучення талановитої молоді на навчання до ВНЗ системи МВС України.

Також приділяється увага встановленню зв'язків ОВС з навчальними закладами Міністерства освіти і науки, підприємствами та організаціями для надання допомоги в організації навчально-виховного процесу та інформування молоді щодо змісту правоохоронної діяльності. На Днях відкритих дверей у відомчих ВНЗ проводиться ознайомлення зі специфікою діяльності правоохоронних органів та особливостями навчання. Залучення молоді до служби в ОВС також проводиться шляхом проведення відомчих учнівських олімпіад, конкурсів наукових робіт, роботи спортивних секцій, проведенням показових виступів працівників міліції під час масових і святкових заходів.

Велику роль у популяризації органів внутрішніх справ відіграють ЗМІ, зокрема, Інтернет та телебачення. Велике значення має якість і правдивість висвітлення роботи правоохоронних органів, що підвищить рівень довіри та поваги до міліції в країні, стане найкращим способом залучення молоді до служби в ОВС.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що важливим фактором,

який сприяє професійному самовизначенню та реалізації здатності особи до праці в органах внутрішніх справ, є дієва, налагоджена система професійної орієнтації населення. Сьогодні найбільш важливим завданням є її, вдосконалення та модернізація, що впливає на стан їх кадрового забезпечення ОВС України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ключев О. М. Проблеми кадрового забезпечення органів внутрішніх справ на місцевому рівні / О. М. Ключев // Форум права. – 2006. – № 3. – С. 67–71 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2006-3/06komcmr.pdf>.
2. Вайда Т. С. Професійна орієнтація як компонент цілісної системи підготовки кандидатів на службу в ОВС / Т. С. Вайда // Та-врійський вісник освіти. – 2010. – № 2 (30). – С. 74–84.
3. Ануфрієв М. І. Вищий заклад освіти МВС України : науково-практичний посіб-

ник / Ануфрієв М. І., Бандурка О. М., Ярмиш О. Н. – Харків : Ун-т внутр. справ, 1999. – 369 с.

4. Концепція Державної системи професійної орієнтації населення / затв. Постановою Кабінету Міністрів України : від 17.09.2008 р., № 842.
5. Кобзін Д. О. Вирішення проблем професійної орієнтації в органах внутрішніх справ України: досвід та перспективні напрямки / Кобзін Д. О., Москаленко А. П. // Вісник Харківськ. нац. ун-ту внутр. справ. – 2002. – № 7. – С. 158–161.
6. Методичні рекомендації про порядок організації єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ : від 19.07.2007 р., № 709. – К. : МВС України, 2007.
7. Червякова О. В. Професійний відбір та професійна орієнтація кандидатів на навчання у закладах освіти МВС України / О. В. Червякова // Вісник Ун-ту внутр. справ. – 1999. – № 9. – С. 38–42.

Кацалап Л. С. Профорієнтаційна робота як важливий напрямок діяльності органів внутрішніх справ / Л. С. Кацалап // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 449–452 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10klcovc.pdf>

Висвітлені деякі питання змісту та правової регламентації профорієнтаційної роботи в органах внутрішніх справ і заходи щодо її покращання.

Кацалап Л.С. Профориентационная работа как важное направление деятельности органов внутренних дел

Освещены некоторые вопросы содержания и правовой регламентации профориентационной работы в органах внутренних дел и мероприятия по ее улучшению.

Katsalap L.S. Vocational Orientation as Important Direction of Activity of Organs of Internal Affairs

Some questions of the maintenance and legal regulation vocational orientation works in law-enforcement bodies and actions for its improvement are taken up.